

УДК 7.05: 746.4

Кісіль Марина Володимирівна¹,

кандидат мистецтвознавства,

Харківська гуманітарно-педагогічна академія, Україна

E-mail: kisilmavna@gmail.com

ФАКТУРНЕ ФОРМОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ ОДЯГУ

В статті розглядаються сучасні тенденції у формоутворенні одягу, зокрема виділяється такий напрямок як фактурне формоутворення одягу. Серед всього розмаїття фактур було виокремлено суцільнокресні фактури, нашивні та вишивні формотворчі фактури та фактура орігамі. Було встановлено зв'язки в системі «концепція формоутворення — структура форми — фактура». Результати дослідження можуть слугувати базою для визначення та формування тенденцій у формоутворенні з використанням фактур.

Ключові слова: форма, одяг, дизайн одягу, фактура, формоутворення.

Постановка проблеми. Сучасні формотворчі експерименти дизайнерів одягу мають різну спрямованість за пошуком засобів виразності. Класичні прийоми формоутворення, які базуються на конструктивній складовій, залишаються актуальними, але поряд з ними активніше застосовуються й інші прийоми, які раніше виконували суто декоративну чи оздоблювальну функцію. В першу чергу, мова йде про текстильні фактури, які довгий час виконували другорядну роль у формоутворенні і могли лише увиразнювати та доповнювати основну форму. Однак сучасність диктує інші вимоги та підходи до сучасного формоутворення. Фактура тканини перестала бути окремо від процесу формування об'ємно-просторової структури виробу, а стала безпосередній активним засобом у формоутворенні одягу. Дослідження можливостей фактурного формоутворення одягу розширює використання властивостей текстилю та спонукє дизайнерів до

---

¹ © Кісіль М.В.

подальших експериментів, а дослідження можливостей текстильного формоутворення постає актуальною практичною задачею.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Взаємозв'язок текстилю з формою одягу є найбільш затребуваним напрямком досліджень в сучасній науці, адже новітній текстиль не просто матеріал для одягу, а й спосіб кардинальної зміни властивостей, призначення та функціонування виробу. Текстильні матеріали, які зараз активно розробляються, отримують набагато ширший діапазон пластичних можливостей. Питанню взаємодії текстилю і одягу присвячена праця К. Гейл та Я. Каур (2009) [1]. Автори акцентують увагу на основних тенденціях в текстилі для одягу, звертаючи особливу увагу на розвиток високотехнологічного текстилю, маркетинговим стратегіям в текстильній галузі та індустрії моди, визначенню тенденцій з прив'язкою до споживчих запитів та дизайнерських пропозицій. Однак тема, яка нас цікавить в даному дослідженні згадується побіжно. С. Wolff присвятила свою працю практичним технікам виконання фактур, що сприяло популярності цієї роботи серед практикуючих дизайнерів, для багатьох фахівців книга стала настільною, адже спонукала до постійних експериментів з текстилем [4]. Загалом експериментування є «найважливішим методом дизайну, і тканини здатна стати стимулом для модельєра, підказуючи нові форми та творчі ідеї» [1,17]. Також в статті використано попередні напрацювання автора в цій темі, зокрема в дисертаційній роботі (2010) [3] та публікації (2012) [2]. Попередні дослідження були проведені в час, коли цей напрямок тільки набирив обертів, і базувався в основному на творчих експериментах дисципліни «Макетування одягу» в Харківській державній академії дизайну і мистецтв. Сьогодні ж напрямок фактурного формоутворення є однією із найбільш затребуваних практик в дизайні одягу, що, безумовно, потребує дослідження.

Формулювання цілей статті. Основною метою наукової роботи та оприлюднення результатів дослідження є виявлення особливостей застосування фактурного формоутворення одягу,

зокрема характеристики пластичних ефектів та їх взаємозв'язку з концепціями формоутворення.

Основна частина. Процес проектування одягу складається з декількох етапів — це формування проектного завдання (задум, передпроектні дослідження, проектна концепція); формоутворення (концепція формоутворення, вибір методів та прийомів формоутворення, ескізування, макетування); реалізація дизайн-форми (матеріали, технічні та технологічні засоби, готовий зразок); споживання дизайн-продукту (ексклюзивне, масове) [3,7]. В цьому дослідженні розглядається етап формоутворення. Концепція формоутворення як базова категорія всього процесу створення форми включає в себе «систему поглядів на основну ідею та процес становлення та творення форми костюму відповідно до авторського задуму, принципового напрямку, структури, методів та прийомів формоутворення» [3,6]. В попередніх дослідженнях було виділено такі концепції формоутворення як акцентована пластика, функціональна конструкція, об'ємно-просторовий каркас, морфологічна трансформація та формально декоративна символіка. Також для аналіз структури форми ґрунтується на класифікації, узагальненій в попередніх роботах. Мова йде про геометричну, оболонкову, каркасну, футляроподібну, сітчасту, складчасту, модульну та спіралеподібну структури форми.

Поряд із традиційними техніками оздоблення текстилю для одягу (вишивка, аплікація, печворк, художній розпис), які в більшості не впливають на зміну форми виробу, активно розвивається напрямок, який є водночас декоративним (увиразнює форму) та формотворчим (бере участь у створенні форми). В представленому дослідженні найбільшу цікавість викликає другий напрямок оздоблення форми виробу, який може змінювати задану форму за рахунок методів та прийомів, які використовуються — це фактури. Фактури в дизайні можуть бути природними (фактура матеріалу, з якого сконструйовано виріб) та штучними (зміна первинного матеріалу з метою надання йому нових візуально-пластичних якостей). Штучні фактури, як вже зазначалося, можуть мати лише декоративний

характер, а можуть суттєво впливати на форму виробу. бажаний формотворчий ефект є результатом «...зміни поверхні матеріалу засобами механічного впливу на текстильну поверхню» [2, 24]. В результаті аналізу робіт сучасних дизайнерів було виділено такі фактури з формотворчими можливостями: суцільнокроєні, нашивні, вшивні та орігами (рис.1-4).

Рис. 1 — Суцільнокроєне фактурне формоутворення (фрагменти робіт: 1 — Clarisse Hieraix; 2— Issey Miyake, SS-2015; 3 — Junya Watanabe, F - 2015; 4—Yuki Hagino)

Рис. 2 — Нашивні формотворчі фактури (фрагменти робіт: 1 — Stephane Rolland, S-2013; 2 — Chris Diaz; 3 — Stasia by Nastya Tempinskaya, 2013; 4 — Giambattista Valli, F-2014; 5 — Martin Lamothe)

Рис. 3 — Вшивні формотворчі фактури (фрагменти робіт: 1 — Amaya Arzuaga, F-2014; 2 — Jean Louis Sabaji, 2013; 3 — Sebastian Meyer and Arnaud Vaillant, 2013; 4 — Sass&Bide, S-2013)

Рис. 4 — Фактура орігами у формоутворенні одягу (фрагменти робіт: 1 — Henrik Vibskov, FW-2014; 2 — Eunsuk Hur; 3 — Eva Soto Conde, 2013; 4 — Sass&Bide, S-2013)

Серед найпоширеніших сучасних суцільнокроєних формотворчих фактур виокремлено буфи та складки. Суцільнокроєні фактури різних видів буфів можуть мати як м'яку так і жорстку форму, на що впливає вибір матеріалу. Буфи можуть мати в основі оболонкову, футляроподібну та модульну структури і належати до концепції акцентованої пластики. Загалом буфи характеризуються пластичністю форми, але за рахунок механічного ущільнення матеріалу мають достатню формостійкість.

Складки — поширений варіант формоутворення, в роботах сучасних дизайнерів представлені в геометричній, каркасній, футляроподібній та складчастій структурах форми одягу. Складчаста фактура може бути в основі таких концепцій формоутворення як функціональна конструкція, об'ємно-просторовий каркас та морфологічна трансформація.

Нашивні формотворчі фактури представлені різноманітними модульними елементами, які отримують формотворчі властивості за рахунок масштабу, величини елементів, місць і способів кріплення на поверхні форми одягу. Нашивні фактури найчастіше мають оболонкову та модульну структури форми, і використовуються в концепціях об'ємно-просторового каркасу (за рахунок маси елементів) та формально декоративної символіки.

Вшивні формотворчі фактури характеризуються способом з'єднання з основою — вшиванням декоративних елементів в конструктивні лінії виробу. Вшивні фактури можуть кардинально змінити форму виробу і, маючи в основі оболонкову структуру перетворити її на каркасну, кардинально протилежну, тож ця фактура може мати геометричну, оболонкову, каркасну, футляроподібну, складчасту та спіралеподібні структури. Концепції формоутворення акцентованої пластики, об'ємно-просторового каркасу та морфологічної трансформації можуть базуватися на таких фактурах. Фактура орігамі прийшла в дизайн одягу з паперопластики, тому характерними рисами є підкреслена та перебільшена формостійкість матеріалів, що відсилає до першоджерела, до пластики паперу. Орігамі в одязі може мати

такі ж різновиди як і в класичній техніці — модульне оригамі та кірігамі. Для цієї фактури характерними структурами форми є геометрична, каркасна, сітчаста, складчаста та модульна. Оригамі найчастіше використовують в концепціях об'ємно-просторового каркасу, морфологічної трансформації та формально декоративної символіки. Розгляд формотворчих фактур в системі «концепція формоутворення — структура форми — фактура» на прикладі концепції об'ємно-просторового каркасу (таблиця 1). демонструє варіативні можливості використання різних формотворчих фактур та структур форми для досягнення одного концептуального рішення.

ТАБЛИЦЯ 1 — Взаємодія в системі «концепція формоутворення — структура форми — фактура» на прикладі концепції об'ємно-просторового каркасу

КОНЦЕПЦІЯ ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВОГО КАРКАСУ				
ГЕОМЕТРИЧНА	КАРКАСНА	СКЛАДЧАСТА	ФУТЛЯРОПОДІБН А	МОДУЛЬН А
СУЦІЛЬНОКРОЄНІ ФАКТУРИ (СКЛАДКИ)	НАШИВНІ ФАКТУРИ	ВШИВНІ	ОРИГАМІ	

Висновки. Методи та прийоми формоутворення одягу динамічно розвиваються, залучаючи техніки формоутворення із суміжних галузей, зокрема текстилю та паперопластики, утворюючи окремий напрямок фактурного формоутворення. Фактурне формоутворення одягу поєднує в собі два принципових напрямки: нівелювання форми (зміна її початкової структури) та доповнення форми (підкреслення її початкової структури); види фактурного формоутворення мають різні зв'язки з структурами форми та концепціями формоутворення,

що дозволяє розробити практичні рекомендації для дизайнерів в системі «концепція формоутворення — структура форми — фактура».

Перспективи подальшого дослідження. Подальші дослідження фактурного формоутворення одягу необхідно спрямувати на більш глибокий аналіз кожного концептуального напрямку використання фактур з формотворчою метою.

Література

1. *Гейл К.* Мода и текстиль: рождение новых тенденций / К.Гейл, Я. Каур; [перевел с англ. Т.О. Ежов; науч. ред. Т.В. Кулхаметова]. – Минск: Гревцов Паблицер, 2009. – 240 с.

2. *Кісіль М.В.* Фактурне формоутворення в текстилі: актуальні напрямки та перспективи використання в дизайні одягу/ М.В. Кісіль//Вісник ХДАДМ: Зб. наук. пр./ За ред. Даниленка В.Я. – Харків: ХДАДМ, 2012. – С. 22-24 (Мистецтвознавство: № 8)

3. *Кісіль М.В.* Концепції формоутворення костюму в західноєвропейському дизайні ХХ століття: витоки, розвиток, тенденції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.07 «Дизайн» / К. М. Кісіль. – Харків, 2010.– 20 с.

4. *Wolff Colette.* The Art of Manipulating Fabric/ Colette Wolff. – New York: Krause Publikations, 2000. – 290 p.

Аннотация

Кисиль М. В. Фактурное формообразование в современном дизайне одежды. В статье рассмотрены фактуры, которые имеют формообразующие свойства. В результате исследования были определены такие формообразующие фактуры как цельнокроеные, настрочные, втачные и оригами. Процесс формообразования одежды был рассмотрен в системе «концепция формообразования — структура формообразования — фактура».

Ключевые слова: форма, одежда, дизайн одежды, фактура, формообразование.

Abstract

Kisil M.V. Texture shaping in modern fashion design. The article deals with the texture that have formative properties. The study identified such texture as single cut, topstitch, in stich and origami. The process of shaping garments was considered in the «concept of shaping —structure of form — texture».

Keywords: form, clothes, fashion, texture, shaping.

Стаття надійшла в редакцію 14.03.2016 р.